YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi
Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden : Orhan Veli Kanık

Yıl: 2 Sayı: 20

15 Şubat 1950
15 kuruş
Abone: 6 aylığı 150, Yıllığı 300 Kuruş
Adres: Posta Kutusu 179, Ankara
Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. — Ankara

TARİH OKURKEN

"Namık Kemal, Kanun-u Esasî münasebetiyle Abdülhamid'e verdiği mütalâanamede mutlak müsavatın mümkün olamıyacağından bahsederken aksi takdirde İstanbul'da o zaman pek tanınmış bir deli olan Çıplak Mustafa'nın zekâda Sait Paşa ile - ozamanki mabeyn ferigi - servette sarraf Zarifi ile ölçülmesi lâzımgeldiğini söyler. Bu demektir ki insanlar müsavi doğmadıkları gibi müsavi yaşamazlar da. Fakat kanun karşısında müsavidirler."
(Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi)

**Mabeyn Feriği Sait Paşanın
Sarayı korumak işi
Bir Sarraf Zarifi bey bir de Çıplak Mustafa
Etti mi üç kişi
Kim olsa sarraf Zarifi
Adı üstünde sarraf
Şıkır şıkır altın saymak işi
Ya kim ola Çıplak Mustafa
O da şehrin delisi
O da şehrin fakiri
Biri korur biri sayar biri ...
Korumak saymak soyunmak işleri
Korumak saymak soyulmak işleri
Tarih bin sekiz yüz yetmiş altı
Tanrı bu üç kişiyi hür yaratmıştı
Kanun da onları eşit kıldı
Oldu bitti
Sait Paşa Sarraf Zarifi Çıplak Mustafa
Sarraf Sait Zarifi Paşa Çıplak Mustafa
Ferik Zarifi Sarraf Paşa Çıplak Mustafa
Çıplak Mustafa Çıplak Mustafa Çıplak Mustafa**

Melih Cevdet ANDAY

KORKU

**Gölgemizden korkar olduk
Selâm vermekten, rüya görmekten
Kapımızı çalan postacıdan, dilenciden
Kundaktaki çocuğumuzdan
Saksıdaki çiçeğimizden
Aynadaki hayalimizden korkar olduk**

**Gün biter, korku bitmez
Yağmur diner, korku dinmez
Deniz uyur, yıldızlar söner
Bulutlar gelir gider
Korku gelir, gitmez**

Suat TAŞER

HUZUR

Sabahattin EYUBOĞLU

Huzur, iç rahatlığı demektir. Hangi şartlar içinde olursa olsun insanın aradığını bulması yahut bulabileceği bir dünyada yaşamasıyla mümkündür. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanı böyle bir hali anlatsaydı, adı üstünde durmayabilirdik. Halbuki bu romanda huzura kavuşan tek insan olsa olsa yazarın kendisidir; o da içindeki huzursuzluğu türlü haller içinde göstermekten, huzursuzluğun okunmaya değer çetin romanını edebiyatımıza katmaktan başka bir şey yapmış değildir.

Roman bir gün ve bir insanla başlayıp bitiyor. Gün her hangi bir gün olmakla beraber İkinci Dünya Savaşının başlangıcı, insan her hangi bir insan olmakla beraber bütün bir tarihin sonucudur. Tanpınar düşüncesinin bütün imkânlarını seferber ederek parçadan bütüne doğru gidiyor. Parça, bir Türk aydınıdır, belli bir derdi yoktur. İstanbul'da, dağılmış bir eski düzenin kalıntıları ortasında huzursuzdur. Çünkü huzur bu şehirden eski hayatın vuzuhiyle birlikte göçmüştür. Mümtaz ve etrafındakilerin bulanık hayatını, en çok musiki ve mimaride parıltısı kalan eski zaman aydınlatabiliyor. Arkada kaybolmuş bir cennet, önde büyük hâdiselerle yüklü bir dünya vardır. Huzur'da herkes yahut ayni insanın türlü görünüşleri, can çekişenlerin yalnızlığı içindedir. Bütün yaklaşmalar, dostluklar, aşklar insanların yalnız teselli arayan taraflarına ve tesadüflere bağlıdır. Bütün konuşmaların ucu toplum ve memleket meselelerine dokunduğu halde, konuşanlardan hiç birinin hayatı bu meselelere çevrilmiş değildir. Düşündüğünü yaşayan yalnız Suat'tır, o da kendini asmaktan başka çıkar yol bulamıyor. Herkes huzuru tek başına aradığı için kimse bulamıyor. Çünkü huzur milletçe bulunacak bir niymettir. Roman muztarip bir şuurun son kertesinde ve dünya savaşının eşiğinde bitiyor. Böylece yazar insan tekinin kaderini bir yandan millî tarihe öbür yandan dünyada olup bitenlere bağlıyor.

Dünyada olup bitenlerin arkasında büyük kalabalıkların insan tekleri üzerine baskısı vardır. Ferdin haklarını çokluğun haklarıyla nasıl uzlaştırmalı? İşte insan huzurunun dünya ölçüsünde bağlı olduğu mesele. Suat faslının başlarında Tanpınar, bir romanda olduğunu unutacak kadar hararetle ve olgun bir vuzuhla giriştiği tezler karşılaştırmasında bu mesele üstüne bizde ve dünyada konuşulanları hülâsa ediyor. Nice fikir çatışmalarının özü bu sayfalarda okuyucunun önüne serilmiş. Gönül isterdi ki bu fikirleri romanda yaşanarak denensin; fakat o zaman da her biri bir roman isterdi. Tanpınarsa, bir insana bütün insanlığı sığdırmak istediği gibi bir romana da bütün romanları sıkıştırmak istiyor. Şu da var ki Tanpınar hangi fikirden yana olduğunu belirtmek istemiyor. İnsanlığın ancak fert ve toplum arasındaki bir uzlaşma ile huzura kavuşabileceğini söylemekle beraber, buna zamanımızdaki yollardan hangisiyle varılabileceğini açıklamıyor. Hürriyeti başkaları için istediğimiz nimet olarak tarifeden Huzur, ferdin hürriyetini daraltacak hiç bir yola da girmek istemiyor. Zaten roman huzuru ve hürriyeti yeni mânalara sürükliyecek olan bir savaşın başında bitiyor.

Huzur yalnız bu meselenin kitabı mıdır? değil elbet. Nice meselesiz lezzetleri de var; fakat zamanımızın bütün kendini bilen kitapları gibi o da bu meseleye dökülüyor. Yazarın kendini dünyasından sorumlu saydığı günlerde yaşıyoruz. Meseleler lezzetlerin üstüne çıkıyor.

Kabahat Teknikte mi?

Arkada bıraktığımız elli yılın insanlığa neler getirdiğine dair dünya basınında birçok yazılar görülüyor, âdeta 20 nci yüzyılın ilk yarısının muhasebesi yapılıyor. Bu arada herkesin üstünde birleştiği nokta şu: Yirminci yüzyıl, bilimin ve tekniğin zaferini perçinlemiştir. Gerçekten, bir insan ömrüne sığacak kadar kısa bir zamanda, bilimle tekniğin nasıl dev adımlarıyla ilerlediğini, ne başarılar sağladığını anlatmak için uzun söze hacet yok: sesten daha hızlı giden uçaklar, radyo, televizyon, çölleri vahaya çeviren tarım usulleri, en korkunç mikropları yenen keşifler, dağları deviren atom enerjisi hep bu yüzyılın çocuklarıdır. Elli yıl öncekine göre bugün, içinde yaşadığımız dünyayı çok daha iyi tanıyoruz, tabiat kuvvetlerini daha iyi biliyoruz, onlarla savaşmak için şimdi elimizde bulunan araçlar çok daha çeşitli ve tesirli.

Ama bu hal bazı insanları hiç de sevindirmişe benzemiyor. Onlara sorarsanız, bilimle tekniğin bu baş döndürücü ilerlemesi insanları saadete götürmek şöyle dursun, tersine, yeni ıstırap kaynakları yaratmış, onları daha bedbaht, daha çaresiz bir duruma sokmuştur. Öyle ya, bunca teknik ilerlemelere rağmen, bugünün insanı geçen yüzyılın insanından daha mı mes'uttur? Bugün dünya yüzünde açlıktan ölenlerin, hastalıktan inliyenlerin sayısı eski çağlardan daha mı azdır? Bugünün insanı dününden daha mı ahlâklıdır? Hayır. Öyle ise bilim, teknik ilerliyor diye niçin böbürleniyorsunuz?

Teknik ilerlemenin aleyhinde bulunanlarla hiç olmazsa bir noktada beraber olduğumuzu belirtmeliyiz: Evet, dünyanın bugünkü manzarası hiç de gönüllere ferahlık verecek mahiyette değildir. İnseanların yarısı aç ve çıplaktır. Birbiri peşi sıra gelen kuduz savaşlar, gitgide daha sıklaşan ekonomik buhranlar, tarihte eşi görülmemiş derecede can ve mal kaybına sebep olmuştur. Bunları görmemezlikten gelmek kimsenin aklından geçemez. Ama durum böyle ise kabahat kimindir? Bu sıkıntıların, açlıkların, sefaletlerin, cehaletlerin sorumluluğunu tekniğe yüklemek mümkünmüdür?

Bu sorunun karşılığını bulmak için tekniğin toplum hayatındaki yerini tayin etmemiz gerekir. Teknik deyince aklımıza gelen şey, istihsale yarayan her türlü araçlar, bu araçları kullanan insanlar ve insanların istihsal sırasında edindikleri tecrübeler ve alışkanlıklardır. Bunların tümüne birden "istihsal kuvvetleri" de diyebiliriz. İşte teknik dediğimiz ve ta ilk topluluklardan bugüne kadar hiç durmadan geliştiğini, şekil değiştirdiğini, ilerlediğini gördüğümüz kuvvet budur. Bu kuvvetin zaten muhtevası bakımından, bir noktada donup kalmasına, değişmemesine imkân tavassur edilemez. Bunun aksini istemek, tarihî akışın tersine gitmeyi arzulamak, insan topluluklarının gelişme gücünü durdurmaya çalışmak demektir ki, böyle bir şeyi istesek de yapamayız, çünkü tabiat kanunlarına aykırıdır. Toplum var oldukça teknik değişecek, ilerleyecek, yeni şekiller alacak ve onunla beraber toplumun yaşama tarzı, düşünceleri, müesseseleri de değişecek, ilerliyecek, yeni şekiller alacaktır.

Fakat mesele bununla bitmiyor. Bir toplumun yaşayış tarzını, medeniyet seviyesini gösteren istihsal, yalnız teknikten ibaret değildir. Teknik, istihsalin sadece bir cephesini gösterir; insanın eşyaya ve tabiat kuvvetlerine karşı davranışını ortaya koyar. İstihsalin öteki cephesi, insanların kendi aralarında -istihsale katılma dolayısiyle- kurdukları bağlar, yani "istihsal münasebetleri" dir. Toplumun istihsal tarzı değişti, toplum ilerledi, diyebilmek için, hem tekniğin hem de insanlar arasındaki münasebetlerin değişmesi lâzımdır. Her yeni tekniğe uygun yeni bir istihsal düzeni vardır. İnsanlar arasındaki münasebetler teknik değişmelere uymadığı takdirde toplumun gelişmesine imkân kalmaz. Bunun içindir ki, istihsal münasebetleri teknik ilerlemeye ergeç ayak uydurmak zorundadırlar. Aksi halde, bütün istihsal sistemi ve onunla beraber toplum düzeni bozulur; buhranlar, sefaletler, harbler baş gösterir.

Şimdi dünyamızın son elli veya yüzyıllık teknik ilerlemelere rağmen niçin bunca yoksulluk, ıstırap içinde kıvrandığını daha iyi anlayabiliriz: Teknik ilerleme hızlandı; tabiatla savaşmak, ihtiyaçlarını karşılamak için insanların önüne yepyeni ufuklar açıldı. Fakat bu tekniğe sahip olan memleketlerde istihsal münasebetleri yeni tekniğe uygun bir düzene kavuşamadı. Bunun neticesi olarak da, istihsal vetiresini meydana getiren iki unsurun - teknikle münasebetlerin birliği parçalandı ve bütün istihsal mekanizması, boşa dönen bir çark gibi, verimsiz ve faydasız kaldı.

Yukarıda kabataslak anlatmaya çalıştığımız düşünceyi memleketimize ait bir misalle canlandıralım: Kurtuluş Savaşından sonra Türkiye, teknik ilerlemeye kapılarını açtı; bilim ve teknik alanındaki yeniliklere ayak uydurmaya çalıştı. Meselâ son zamanlarda topraklarımızın, ortaçağ mirası kara saban yerine yirminci yüzyılın tarım tekniğini temsil eden traktörle işletilmesine başlandı. Traktör, yeni bir istihsal tekniğine kavuşmamızın müpdecisidir. Ama topraklarımızı traktörle sürmeye başlayınca, o toprak üzerinde yaşayan insanlar arasında nasıl bir istihsal münasebeti kurulması gerektiğini hiç düşündük mü? Atatürk İnkılâbı, bu meselenin anahtarının Devletçilik sisteminde bulunabileceğini büyük bir isabetle ortaya koymuştur. Türk inkılâbının bu prensibini unutmaya başlarsak, traktörün girdiği yerde işsizliğin arttığını duyduğumuz zaman, makineye lânet etmeye kalkışırız. Sanırız ki traktör, on adamın işini bir adamla gördüğü için işsizliğe sebep olmuştur. Halbuki suç hiçbir zaman traktörün değildir. Traktör devletin elinde ise işin verimini, ağanın elinde ise işsizliği arttırır.

YAPRAK

Nasrettin Hoca ve Yeni Adam

Orhan Veli KANIK

Bilgin değilim. Onun için, yazılarımda da, bilgince tavırlar takınmaktan çekinirim. Geçenlerde çıkan **Nasrettin Hoca** adlı manzum kitabımın önsözünde de öyle yaptım. Bu önsözde Hoca üstüne bir kaç söz söylemek gerekiyordu. Söyliyeceklerimi kendim uyduramazdım elbet. Sağa sola baş vurdum; bir kaç kitap, bir kaç yazı okudum. Hoca'nın hayatı hakkında fazla bir şey bilinmediğini, üstelik bilinenlerin de pek birbirini tutmadığını gördüm. Bütün bunlardan başka Hoca'nın dilden dile dolaşan hikâyelerini o bilgince yazılarda anlatılan Hoca'ya mal etmenin imkânsız olduğunu anladım. Hikâyelerine bağlanamıyan hayatın hiç bir değeri olmayacağını düşündüm. "Falanca vesikaya göre, falanca yılda, falanca yerde doğmuş; filanca vesikaya göre, filanca yılda filanca yerde ölmüş." demedim de "Hikâyelerine göre şöyle bir adam olması gerekir." dedim. Hoca'nın hayatıyla hikâyelerini inceliyenlerden bir Fransız folklorcusu da benim gibi düşünmüş; benim yaptığımı yapmış. Tuttum, onun sözlerinden de bir kaç cümle aldım. Gördüğüm işin doğru bir iş olduğunu sanıyordum. Değilmiş meğer. Yeni Adam gazetesinin 2 Şubat günü çıkan sayısındaki bir yazıda öyle diyorlar. Yazıyı yazan Enver Naci Gökşen adında bir genç. Genç dedim ama, tanımıyorum; belki de değildir. Aşağı yukarı diyor ki: "Orhan Veli bir frengin fikirlerine takılıp kalacağına İsmail Hami Danişmend'in yazısını okusaydı, Yeni Adam'ın eski sayılarını karıştırsaydı daha iyi ederdi." Bir kere, Yeni Adam yazarı benim o yazıları okumadığımı nereden biliyor? Her okuduğum yazıyı kendi okuyucularıma bildirmeye mecbur muyum? Üstelik o yazıda işime yarar bir şey bulamamışsam.

İsmail Hami Danişmend'in yazısı üstünde durmadan, Bay Gökşen'e şunu hatırlatayım: Yeni Adam çoğu zaman ileri fikirleri savunmuş bir gazetedir. Öyle bir gazetenin yazarına da biraz daha makûl, biraz daha dürüst, biraz daha geniş düşünceli olmak yaraşır. Bir bilim meselesini bir milliyet meselesi haline getirmek için daha haklı sebepler bulmak gerek. Bay Gökşen yazısını aceleye getirmeseydi bunu kendiliğinden anlardı sanıyorum. Çünkü benim iki tek cümlesini aldığım Fransız foklorcusu Edmond Saussey, İsmail Hami Danişmend'in yanında, çok daha yerli, çok daha bize yakın. Kaldı ki İsmail Hami Danişmend'in yazısında ileri sürülen fikirler de Paris'te Bibliothèque Nationale'de bulunan Fransızca bir Selçukname'den alınmış. Danişmend'in yüzyıllerdır içimizde yaşıyan Nasrettin Hoca'yı Selçuk medeniyetinin Çobanoğulları hânedanına mal eden yazısına baş vurmak millî bir iş oluyor da, onu tıpkı bizim gibi anlıyan Fransız foklorcusunun yazısından bahsetmek neden gayrı millî oluyor. Nasrettin Hoca ve halk edebiyatı meseleleri üzerinde Bay Gökşen'e de, Bay Danişmend'e de söyliyeceğim çok şey olabilir; ama bir türlü o meseleler üzerinde duramıyorum ki. Bu yanlış milliyetçilik gayreti beni daha çok üzüyor, daha çok düşündürüyor. **Kökü dışarda** sözünü icat etmekle memlekete en büyük kötülüklerden birini eden Türkçülük softalarının bu türlü hükümleri nasıl ele alıp kullandıklarını çok iyi biliyorum. Mühim saydığım nokta, bu türlü silâhların bana karşı kullanılması değil; yurdun fikir hayatına, san'at hayatına karşı kullanılması. Bunun, payıma düşen kısmını, inan olsun, umursamıyorum.

San'at üstüne fikir üstüne olsun, başka şeyler üstüne olsun, batıya karşı kapalı kalmayı niçin bu kadar istiyoruz? Aspirinin, penisilinin de kökü dışarda; telefonun, elektriğin, radyonun, televizyonun da kökü dışarda; Arşimed kanununun, Lavoisier kanununun da kökü dışarda; almayacak, bilmeyecek miyiz.

HAYRET

**İnsanlar ana, sokaklar döşek;
Ağlama garip kişi.
Garip bu dünyada milyon kişi, milyar kişi, her kişi
Koyun sürüsü meler de meler
Kendini, besler kurdu besler.
Başımıza daha neler gelmez, neler!
Yuf borusu, yem borusu.**

— Daha neler !...

Cahit Saffet IGRAT

Sabah Keyfi

Müthiştir müthiş
Çinko tezgâhın üstünde kırılan
Katı yumurtanın çıtırdısı
Katı yumurtanın çıtırdısı
Müthiştir müthiş
Aç adamın kafasında çınladığı zaman
Aç adamın kafası müthiştir müthiş
Sabahın saat altısında
Bakkalın camında
Daldığı zaman kendi kendine
Toz rengi bir kafadır bu
Halbuki kafasından adama ne
Kafasına boş verir adam bakkalın vitrininde
Düşünmez bile
Düşündüğü başka bir kafa
Hayal ettiği bir başka kelledir
Meselâ meselâ aklına bir koyun kellesi gelir
Şöyle nar gibi kızarmış
Yahut yenebilecek herhangi bir baş
Çenelerini oynatır adam usul usul
Usul usul dişlerini gıcırdatır
Çünkü âlem kendi havasındadır
Eldense bir şey gelmez el âleme karşı
Parmaklarını sayar adam bir iki üç
Bir iki üç
Tamam üç gün bugün kursağına lokma girmiyeli
Sökmez bu böyle diyip durmuştur
Ama buz gibi sökmüştür işte
Aç
Üç gün üç gece
Ve camların ardında
Ezmeler konserveler şişeler
Ölü balıklar kutular içinde
Kutular camlar içinde
Camlar polisler içinde
Açlar korku içinde
Amma da barikat üç beş balık için be . . .
Ötede kahve vardır
Kahvede ay çöreği sütlü kahve
Adam sallanır
Kafasında bir sürü kelime
Sardalya balığı
Katı yumurta sütlü kahve
Sütlü kahve
Sütlü kahve
Konyaklı kahve
Kanlı konyaklı kahve!...
Mahallede pek sayın bir bay
Güpegündüz boğulmuştur
Serseri katil bu pek sayın baydan
İki frank vurmuştur
Yani bir kahve parası
Yetmiş santim
Yani iki dilim yağlı ekmek parası
Yirmi beş santim
Yani garson parası
Müthiştir müthiş
Çinko tezgâhın üstünde kırılan
Katı yumurtanın çıtırdısı
Katı yumurtanın çıtırdısı
Müthiştir müthiş
Aç adamın kafasında çınladığı zaman.

Jacques PREVERT
Çeviren :
Oktay RİFAT

Seçme (*)

Kızılırmak Kıyıları

Arkadaş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak bu toprak değil.
Çık hele Anadoluya,
Kamyonlarla gel, kağnılarla gel gayrı,
O kadar uzak değil.

Çamı bitmiş kavağı azalmış,
Gamla örtülü bayırlar, çıplak değil.
Yedi ay kıştan sonra,
Yeşeren senin yaşamandır,
Yaprak değil.

Yersin, içersin sofrasından, üç yüz senedir,
Kuvvetlisin ama kuvvet hak değil.
Bakımsızlıklarla göçüp gitmiş bir cihan,
Mevsimler soğumuş, sular azalmış,
Buğday, Selçukilerden kalan başak değil.

Parça parça yarılmış öküz ardında,
Parmağı üç pare, tırnağı ak değil.
Utanır elin ayağın,
Korkarsın yakından görsen,
Eli el değil ayağı ayak değil.

Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar,
Ağır bir aydınlık, bildiğin şafak değil.
Öyle dalmış ki asırlar süren uykusuna,
Uyandıramazsın,
Uyanacak değil.

Dertle, sefaletle yüklü,
Siyah leşlerle kararmış, berrak değil
Çağlayan ne,
Akan kim,
Kızılırmak değil.

Kardaş, görmüyorum ama hâlâ duyabiliyorum.
Geçmiş zamanlar geleceklerden parlak değil.
Vakte şehadet edercesine yükselmiş,
Akşam parıltısından, bütün zaferler üzerine,
Dağlar dalgalanmakta, bayrak değil.

Fâzıl Hüsnü Dağlarca

Yücel'den

Kitaplar

YENİ ŞİİRLER 1950

Yahya Kemal bir gün bana "siz, dedi, Dempsey'in karşısında browning tabancasıyla çıkıyorsunuz." Yüzyıllardır süregelmiş kuralları inkâr ediyoruz diye. Bu konuda neler düşündüğümü ben de kendisine söyledim. Söylemekle kalmadım; sonra da düşündüm. Yıllarca düşündüm. Browning tabancasını kullanan aslında biz değiliz. Büsbütün tersine, kurallardan vazgeçemiyenlerin çifte tabancalarla geldiklerini gördüğümüz halde, işe, elimizdeki tabancayı bir kenara bırakmakla başlıyoruz. Vezinle kafiyeden vazgeçmenin, bütün özellikleri keşfedilmiş sanatlardan vazgeçmenin, şiir işçiliği adına, ne büyük bir fedakârlık olduğunu erbabı bilir. Şüphesiz Yahya Kemal de o bilenlerdendir. Ama bildiğini söylemesi için okuduğu şiirde kurallar dışında da bir işçilik olduğunu görmesi gerek. Ne yalan söyleyeyim; bu işi dört başı mamur bir şekilde beceremiyoruz. Zaman zaman işin kolayına kaçmaktan, Yahya Kemal'in bağ saydığı kurallara sığınmaktan kurtulamıyoruz. Kimi genç arkadaşlarımız bu yanlışlığa farkına varmadan düşüyorlar. Kimileri de bile bile, salt yutturmak kaygısıyla, yapıyorlar bu işi. "Farkına varmadan insan nasıl faydalanır kurallardan?" diyeceksiniz. Oluyor. Ben kaç defa kendimde farketmişimdir; şiiri kendi özellikleri içinde kıvıramadığım zamanlar kafiyenin, ses benzerliklerinin yardımına sığınmışımdır. O zamanlar düşünürüm "vazgeçmem şu ses benzerliklerinden, ne olur?" diye. Bakarım ki olmayacak, bırakırım. Bırakırım ya, gördüğüm işin, şairlik bakımından, namusluca bir iş olmadığını da bilirim. Kolaydan kaçınmak gerek.

Sırasında browning tabancası da kullanılır. Ama, dediğim gibi, sırasında. Meselâ, insanın işçiliği de feda edeceği anlar yok mu, işte o zaman.

Bu yazıyı Varlık yayınları arasında çıkan **Yeni Şiirler 1950** adlı kitabı okuyarak yazıyorum. Kitabın içinde sevdiğimiz şairlerden pek güzel şiirler de var. Ama çoğu, bana, bu yazıda söylediğim şeyleri düşündürüyor. Bunda dostumuz Yaşar Nabi'nin de suçu olsa gerek. Kitabına 103 şairden şiirler almış. 103 şair de olur mu?

O. V. K.

Dergiler

SEBİLÜRREŞAD'IN MESELELERİ

Şu dünyadaki insanların da türlü meseleleri var. Kiminin meselesi geçim, kiminin seçim, kiminin post, kiminin grev hakkı. Bir de son yıllarda türeyen din dergileri var. Onların okuyucularının da meselesi başka. Sebilürreşad adlı derginin 66 ncı sayısında Eyub Müftüsü "İnsan oruçlu oruçlu karısını öperse oruç bozulur; kefaret ister." demiş. Vay sen misin bunu söyliyen? Bütün okuyucular ayaklanmış. Harıl harıl mektuplar döşeniyorlar Sebilürreşad dergisine. Dergi de bu mektupları birer birer yayımlıyor. İşte o mektuplardan bir parça:

"Oruçlu öpmekle inzal vukubulursa orucu bozar, kazasından başka altmış gün kefaret ister" diyor. Kefaret cenabeti kübra ister ki dahuldür. Duhul olmadıkça kefaret lâzım gelmez. Hattâ yalnız öpmekle değil, haricî temaslarla inzal vukubulsa yine kefaret istemez, bir gün kaza icabeder."

Eyub Müftüsü'nün kırdığı potlardan biri de şırınga üstüneymiş. Ona da pek tuhtuluyorlar. Biri şöyle diyor:

Şırınganın orucu bozup bozmayacağı meselesi de kökleri ana kaynaklara ve tâ imamı Azam, Ebu Yusuf ve imamı Muhammed Hazeratının içtihatlarına dayanan bir mevzudur. Bu kadar köklü bir meseleyi imamlarımızın noktai nazarlarını ve delillerini belirtmeden sâdece (iğne ile şırınga yaptırmak orucu bozar) demek ve bunu ihtikana benzetmek büyük bir hatadır."

Sebilürreşad, bir de "Kutuplarda vakitsiz kılınan namaz eda mıdır, kaza mıdır?" meselesi üzerinde duruyor. Bu mesele bize **Zor Nikâh**'daki Üstâd-ı Sani'nin meselesi gibi göründü. Hani şu "Külâhın heyeti mi demeli, sureti mi?" meselesi. Üstelik Üstad-ı Sani'nin meselesi bir mantıkçı için gerçekten bir mesele olabilir. Ama "Kutupta vakitsiz kılınacak namaz eda mıdır, kaza mıdır?" sorusu kimin için mesele olur? Sebilürreşad okuyucularından kaç kişi kutuplara gidip vakitsiz namaz kılacaktır ki böyle bir mesele üzerinde tartışmaya girişiliyor?

BAŞBAKANIN HATA VE DALÂLETİ

Sebilürreşad'ın tarihsiz 69 uncu sayısında bu başlıkla bir yazı çıkmış. Merak ettik; "neymiş acaba başbakanın dalâleti?' dedik. Aldık, okuduk. Bu yazı, Sebilürreşad sahibine yazılmış bir mektup. Dergide iki buçuk sütunluk bir yer almış. Şöyle başlıyor:

"Kâmil ve mükemmel üstadım;

Size üstadım diye hitap ederken gönlümün tâ içine mişkâtı nübüvetten bir huzmei feyz ve imanın aktığını duyuyor gibi oluyorum. Yarım asırlık neşriyatınız bu ümmeti merhumeye hep o ufkun hayatı mâneviye bahşeden ziyası gibi parladı, parladı... Ve seyyal bir nur gibi sizi her okuyan mü'minin kalbine aktı. Oradaki imanı kaynattı, coşturdu."

Gülmemek elden gelmiyor. Neyse, güle güle okuduk. Asıl merakımız başbakanın dalâletini öğrenmek olduğu için vazgeçemedik de. Gelgelelim, iki buçuk sütunluk yazı bitti; başbakanın hatası anlaşılmadı. Ne yapmış, ne demiş, meçhul.

Yalnız, yazının sonunda, yazar başbakana bir sual sorup karşılığını istiyor. Sorduğu da şu: **"Şu dünyada hiçbir devlet, hiçbir rejim, on dört asır yaşayabildi mi?"**

Bunun ne maksatla sorulduğunda anlaşılmıyor ama, 14 yüzyıllık tarih islâmlığın tarihi olduğuna, dergi de islâmcı bir dergi olduğuna göre bu ondört yüzyıl yaşamış devletin bir islâm devleti olması gerekiyor. Yaşayışının sebebi islâm oluşundan mı diye sormak gelmiyor insanın aklına. İlkin 14 yüzyıl yaşamış devletin hangisi olduğunu bulmalı. 8 inci yüzyılın ortasında yıkılan Emevî devleti mi? yoksa, Abbasîlere rağmen, 2,5 yüzyıl yaşayabilen Endülüs devleti mi? yoksa Abbasî saltanatı mı? Peki ya onların toprakları üzerinde kurulan Tolonlular devleti, ya tâ Yemen'e kadar uzayan Akşitler devleti, ya Fatımîler'in hâkimiyeti, ya Salâhaddin-i Eyyubî, ya koskoca Osmanlı İmparatorluğu? Bunların hepsi bir devlet mi sayılacak? Ayrıca 14 yüzyıl devam eden rejim nedir? Emevîlerde mutlakiyet, Abbasîlerde mutlakiyet, Osmanlılarda mutlakiyet. Onlar mutlakiyetle idare edilmiş diye bugün de başımıza öyle bir rejimin mi gelmesini isteyeceğiz? Sebilürreşad dergisi gibi onun çığırtkanlığını mı yapacağız?

YAPRAK

DİL KÖŞESİ

AJANSIN DİLİ

Yurdumuzda şu dil meselesini bir türlü anlayamıyan iki müessese var: biri Dil Kurumu, öbürü Anadolu Ajansı. Birincisi düşünüyor, anlayamıyor; ikincisi düşünmüyor bile. Birincisinin günahı şüphesiz daha büyük. O işin hesabını böyle üç beş satıra sığdırmaya gönlümüz razı olmaz elbet. Onun için, büyük suçlunun işini sonraya bırakalım da, gelelim küçük suçluya.

Bu küçük suçlunun yaydığı Türkçe haberleri her gün bir iki yüz bin kişi gazetelerde okur, bir iki milyon kişi de radyoda dinler. Bu bakımdan Anadolu Ajansı'nın halkın dili üzerinde eni konu bir etkisi olacağını kabul etmek gerek.

Bu Anadolu Ajansı sanıyor ki dil işi bir kelime işidir. Maksat dilin Türkçeleşmesi mi, kolay; yabancı kelimelerden bir kaçının yerine Türkçe kelimeler koyarsın, olur biter. Meselâ münakaşa mı diyeceksin; vazgeç münakaşadan, tartışma de. Yahut, bilmem ne mi diyeceksin; vazgeç ondan da bilmem ne de.

Ama bunun sonunda ne çıkıyor ortaya biliyor musunuz? öyle bir dil ki, bir cümlesinin içinde karamsarlık'la nihaî karar yanyana. Bir cümle ki, içinde, güvenliği korumak'la derpiş etmek yanyana. İnsanın aklı, derpiş etme'yi onun karşılığı olan bir kelimeyle anlatmak zorunda olmadığına yatarsa böyle gülünç durumlara düşülmez. Türk dili - türlü kelimeleri yanyana getirmenin, türlü halk deyimlerini kullanmanın yolu bilinirse - öyle zengin bir dil ki, bunu anlayan için kelime derdine düşmek boşuna bir gayretten başka bir şey değil. Üstelik, faydasız bir gayret.

Anadolu Ajansı, dili Türkçeleştirmek için kelimelerden önce kafaları Türkçeleştirmek gerektiğini anlasa ne iyi olur!

Seçme (*)

Eller

Eller, hepsi de beşer tane parmaktan,
Eller, türlü türlü... Yaşamaktan.

Boynu bükük eller, dizlerin üstünde,
İster bir yabancının, ister kardeşimin de!

Eller, göbek üstünde, yok bir şey umrunda.
Ellikten çıkmış eller, ekmek uğrunda.

Derileri soyulanlar çamaşırdan·
Eller, avuç içleri nasırdan.

Karımınkiler öylesine, çocuğuma bakmaktan,
Tahta uğmak, sabah karanlığı ateş yakmaktan

Açılmış, kapanmıyacak avucundan belli
Dilencinin eli.

Eller, eteklerde, baygın düşmüş bir ara.
Eller, sarılmış demir parmaklıklara.

Bir elim kalem tutmuş, yazı yazar.
İki elinde kazma, toprağı kazar.

El var, titrer durur, el var yumuk yumuk.
El var pençe olmuş, el var yumruk.

Hepsi de etten, deriden, tırnaktan;
Farkları yok ama dal ucunda yapraktan.

Atmış elindekini, tutmıyacak bir daha,
Eller görüyorum, eller, açılmış Allaha...

Ziya Osman SABA

Yeni Şiirler 1950' den